

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МИКОЛАЇВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
роботи

«30» серпня 2024 року

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД НАСКРІЗНОЇ ПРОГРАМИ ПРАКТИК

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКИЙ)

СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ - БАКАЛАВР

ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 07 УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 072 ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Миколаїв – 2024 рік

Затверджено на засіданні кафедри управління та адміністрування функцій обліку і оподаткування в системі фінансів, банківської справи та страхування.
Протокол № 1 від 30.08.2024 р.

Укладач: Полякова Є.С.

Методичний супровід наскрізної програми практик для здобувачів освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» всіх форм навчання / укл. Є. С. Полякова – М. : ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка, 2024. – 22 с. (Укр. мов.)

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Наскрізна програма практики для здобувачів вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр» денної форми навчання розроблена згідно з навчальним планом підготовки бакалаврів зазначеної спеціальності та відповідно до Положення про організацію практики здобувачів освіти ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка» від 03.08.2015 № 01/15, затвердженого наказом ректора від 31.08.2015 № 79. (зі змінами та доповненнями, редакція 5-2020, протокол Вченої ради ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка» № 05/20 від 24 грудня 2020 р. затверджених наказом ректора від 24 грудня 2020 року № 142).

Дана наскрізна програма є основним навчально-методичним документом, що дає повну уяву про систему практичної підготовки (види практик, послідовність їх проведення і тривалість, мету, завдання практик, фахові компетентності здобувачів вищої освіти та форми й методи контролю з практик) здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр» денної форми навчання.

Практика здобувачів вищої освіти є обов'язковим компонентом процесу підготовки бакалаврів з фінансів, банківської справи та страхування у вищому навчальному закладі. Практична підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр» спрямована на їх ознайомлення зі специфікою майбутнього фаху, закріплення теоретичних знань, отриманих за час навчання, безперервність та послідовність набуття й удосконалення здобувачами вищої освіти практичних навичок і вмінь, оволодіння компетентностями з основних фахових дисциплін, професійним досвідом для забезпечення готовності здобувача вищої освіти до самостійної трудової діяльності.

Навчальна практика може проводитись у навчальних аудиторіях, комп'ютерних класах і лабораторії кафедри фінансів і кредиту.

Для проведення виробничих практик (технологічної по спеціальності та комплексної з фаху) здобувачами вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр» як бази можуть використовуватися підприємства різних галузей національної економіки, бюджетні й фінансово-кредитні установи, що знаходяться у Миколаївській області чи в інших областях України, а також підприємства, організації, установи за кордоном за умови забезпечення базою практики виконання у повному обсязі програми практики. Здобувачі вищої освіти мають право самостійно, з дозволу кафедри фінансів і кредиту або деканату факультету, обирати для себе базу проходження практики і пропонувати її для укладення договору на проведення практики.

Строки проведення практик визначаються навчальним планом, затвердженим ректором.

1. ВИДИ ПРАКТИК, ПОСЛІДОВНІСТЬ ЇХ ПРОВЕДЕННЯ І ТРИВАЛІСТЬ

Навчальним планом передбачено наступні види практик (табл. 1.1) для здобувачів вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр» денної форми навчання.

Таблиця 1.1

Види практик та особливості організації їх проведення для здобувачів вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр» денної форми навчання

№ з/п	Вид і назва практики	Курс / семестр	Тривалість практики			Бази для проходження практики
			тижнів	годин	кредитів	
1	Навчальна практика «Вступ до фаху»	1 / 2	3	90	3	Навчальні аудиторії, комп'ютерний клас, кафедра
2	Навчальна практика «Фінанси»	2 / 4	4	120	4	Навчальні аудиторії, комп'ютерний клас, кафедра
3	Виробнича практика (технологічна по спеціальності)	3 / 6	4	120	4	Підприємства різних галузей національної економіки, бюджетні й фінансово-кредитні установи
4	Виробнича практика (комплексна з фаху)	4 / 8	4	120	4	Підприємства різних галузей національної економіки, бюджетні й фінансово-кредитні установи

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ПРАКТИК, ФАХОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Навчальна практика «Вступ до фаху»

Мета і завдання практики

Метою проходження практики є ознайомлення здобувачів вищої освіти з майбутньою спеціальністю, закріплення загальних питань стандарту вищої освіти в Україні та особливостей підготовки фахівців із фінансів, банківської справи і страхування у вищому навчальному закладі.

Завдання навчальної практики «Вступ до фаху»:

- з'ясування місця й значення фінансової служби в організаційній структурі суб'єктів підприємництва різних форм ведення бізнесу, галузей і обсягів діяльності;
- ознайомлення зі сферою майбутньої професійної діяльності й переліком посад, які може займати спеціаліст із фінансів, банківської справи та страхування;
- з'ясування ролі фахівця-фінансиста у забезпеченні ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва;
- ознайомлення з професійними вимогами до фахівця-фінансиста, практичними вміннями й навичками, якими він повинен володіти;
- встановлення на основі анкетування, тестування, індивідуальної роботи викладача найбільш підходящої сфери майбутньої професійної діяльності здобувача вищої освіти;
- ознайомлення зі змістом освітньо-професійної програми підготовки фахівця з фінансів, банківської справи та страхування;
- інформування здобувачів вищої освіти про види, зміст навчальних і виробничих практик, послідовність і терміни їх проведення при здобутті ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»;
- з'ясування необхідності й особливостей організації науково-дослідницької роботи у професійній підготовці фінансиста;
- вивчення інформаційно-методичного забезпечення аналізу фінансових показників;
- з'ясування сутності фінансів як об'єкта управління;
- ознайомлення з фінансовою системою, концепцією її розвитку та фінансовими органами України.

Фахові компетентності, які набуває здобувач вищої освіти:

- вміння пояснити місце й значення фінансової служби в організаційній структурі суб'єктів підприємництва різних форм ведення бізнесу, галузей і обсягів діяльності; сферу майбутньої професійної діяльності й посад, які може займати спеціаліст із фінансів, банківської справи та страхування; роль фахівця-фінансиста у забезпеченні ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва;

- знання основних положень посадових інструкцій керівників і спеціалістів фінансової служби суб'єкта підприємництва;
- здатність охарактеризувати професійні вимоги до фахівця-фінансиста, практичні вміння і навички, якими він повинен володіти;
- розуміння необхідності й особливостей організації науково-дослідницької роботи у професійній підготовці фінансиста;
- здатність до поглиблення та розширення теоретичних знань про інформаційно-методичне забезпечення аналізу фінансових показників, сутність фінансів як об'єкта управління, склад фінансової системи, концепцію її розвитку та фінансові органи України;
- вміння висловлювати власну думку з приводу фінансових проблем і ситуацій, презентувати особисту позицію з обґрунтуванням власних аргументів.

Програмні результати практики:

- здатність обґрунтовувати функціональні компетенції фінансової служби в організаційній структурі суб'єктів підприємництва різних форм ведення бізнесу, визначати тип організаційної структури фінансової служби підприємства;
- вміння пояснювати роль фінансиста у забезпеченні ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва;
- наявність практичних навичок самостійно формувати мету, завдання, етапи наукового дослідження (наукової роботи), збирати, опрацьовувати інформацію та здійснювати її аналітичну обробку, формулювати висновки й розробляти практичні пропозиції за результатами проведених досліджень;
- вміння використовувати комп'ютерні технології в обробці фінансової інформації;
- вміння обґрунтовувати сутність фінансів, спільні й відмінні риси фінансової політики держави й підприємства, цілі та зміст управління державними фінансами й фінансами підприємств, поняття комерційних (прибуткових) і некомерційних (неприбуткових) підприємств;
- вміння характеризувати склад і призначення фінансової системи України, концепцію її розвитку та фінансові органи.

Рекомендована структура (тематичний план) навчальної практики «Вступ до фаху» наведена у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Структура (тематичний план) навчальної практики «Вступ до фаху»

Назва тем	Кількість годин		
	Усього	у т. ч. робота	
		аудиторна	самостійна
1	2	3	4
1. Мета й завдання навчальної практики	2	2	-
2. Характер та сфери майбутньої професійної діяльності	10	5	5
3. Кваліфікаційна модель фахівця з фінансів, банківської справи та страхування	12	6	6

1	2	3	4
4. Фінансова освіта в Україні	10	5	5
5. Організація науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти та її місце у професійній підготовці фахівця	10	5	5
6. Інформаційно-методичне забезпечення аналізу фінансових показників	10	5	5
7. Фінанси як об'єкт управління	10	5	5
8. Концепція розвитку фінансової системи України та завдання фінансових органів щодо її реалізації	12	5	7
9. Досвід роботи фінансових органів України	12	5	7
Підведення підсумків	2	2	-
Разом	90	45	45

2.2. Навчальна практика «Фінанси»

Мета і завдання практики

Метою проходження практики є поглиблення теоретичних знань здобувачів вищої освіти в галузі фінансово-кредитних відносин, оподаткування, банківської і страхової справи, інвестиційної діяльності, статистики; оволодіння навичками практичної роботи в фінансовій сфері; формування у здобувачів вищої освіти професійних умінь прийняття оптимальних управлінських рішень, виходячи з умов господарювання в умовах ринкових відносин; виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в практичній діяльності.

Завдання навчальної практики «Фінанси»:

- формування фахових здібностей на базі одержаних теоретичних знань із сутності фінансів, їх функцій і ролі, основних напрямів і здобутків фінансової науки, особливостей фінансового права й фінансової політики, змісту системи оподаткування й державних цільових фондів, сутності державного бюджету й бюджетної системи, бюджетного дефіциту й державного кредиту, особливостей організації місцевих фінансів, фінансів суб'єктів господарювання та фінансів домогосподарств, сутності й особливостей фінансового механізму страхового і фінансового ринку, змісту й інструментів фінансового менеджменту, особливостей міжнародних фінансів;
- набуття первинних професійних умінь і навичок із фінансів;
- виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в практичній діяльності;
- формування здібностей критично осмислювати фінансові проблеми та обговорювати їх із висловленням власної думки.

Фахові компетентності, які набуває здобувач вищої освіти:

- здатність до поглиблення та розширення теоретичних знань про фінанси;
- практичні навички здійснення фінансової роботи;
- вміння висловлювати власну думку з приводу фінансових проблем і ситуацій, презентувати особисту позицію з обґрунтуванням власних

аргументів.

Програмні результати практики:

- розуміння особливостей професійних якостей фінансиста, характеристик основних фінансових професій;
- розуміння основних тез наукових здобутків у фінансовій науці, знання основних представників фінансової наукової думки;
- вміння досліджувати публічну інформацію щодо діяльності фінансових установ, аналізувати основні фінансові показники;
- володіння основами знань податкового законодавства та змістом податкового адміністрування;
- володіння базовими прийомами фінансової роботи на підприємстві;
- вміння аналізувати доходи і витрати домогосподарств, будувати бюджет домогосподарства, скласти фінансовий план домогосподарства;
- розуміння сутності, особливостей, сучасного стану та перспектив розвитку страхового й фінансового ринків;
- вміння застосовувати базові прийоми фінансового менеджменту в конкретних ситуаціях;
- розуміння основних проблем сучасного розвитку міжнародних фінансів.

Рекомендована структура (тематичний план) навчальної практики «Фінанси» наведена у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Структура (тематичний план) навчальної практики «Фінанси»

Назва тем	Кількість годин		
	Усього	у т. ч. робота	
		аудиторна	самостійна
1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	6	2	4
2. Становлення та розвиток фінансової науки	8	4	4
3. Фінансове право і фінансова політика	8	4	4
4. Податки. Податкова система	8	4	4
5. Бюджет. Бюджетна система	8	4	4
6. Бюджетний дефіцит	8	4	4
7. Державний кредит	8	4	4
8. Місцеві фінанси. Бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання	8	4	4
9. Соціальні позабюджетні фонди	8	4	4
10. Фінанси суб'єктів господарювання	8	4	4
11. Фінанси домогосподарств	8	4	4
12. Страхування. Страховий ринок	8	4	4
13. Фінансовий ринок	8	4	4
14. Фінансовий менеджмент	8	4	4
15. Міжнародні фінанси	8	4	4
Підведення підсумків	2	2	-
Разом	120	60	60

2.3. Виробнича практика (технологічна по спеціальності)

Мета і завдання практики

Метою проходження практики є закріплення теоретичних знань у галузі фінансово-кредитних відносин, оволодіння навичками практичної роботи в фінансовій сфері, формування у здобувачів вищої освіти професійних умінь прийняття оптимальних управлінських рішень в умовах функціонування конкретного суб'єкта господарювання, виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в практичній діяльності.

Завдання виробничої практики (технологічної по спеціальності):

- вивчення організаційної структури суб'єкта підприємництва та з'ясування місця й значення в ній фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу);
- ознайомлення зі структурою фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу) бази практики;
- оволодіння прийомами та методами аналізу основних фінансових показників діяльності суб'єкта підприємництва;
- ознайомлення з організацією фінансово-економічної роботи суб'єкта господарювання та набуття практичних навичок із неї;
- збір матеріалу для виконання індивідуального завдання та самостійної роботи здобувача вищої освіти;
- формування навичок підготовки наукових доповідей.

Фахові компетентності, які набуває здобувач вищої освіти:

- практичні навички з організації грошових розрахунків, формування й використання фінансових ресурсів суб'єкта підприємництва;
- практичні навички з нарахування податків і зборів, нормування оборотних коштів та фінансового забезпечення відтворення основних засобів;
- практичні навички з кредитування та фінансового планування;
- практичні навички з оцінювання фінансового стану та проведення фінансової санації суб'єкта підприємництва;
- практичні навички з організації фінансів у бюджетних і фінансово - кредитних установах.

Програмні результати практики:

- уміння оформляти розрахунково-платіжні документи;
- уміння аналізувати джерела формування та ефективність використання фінансових ресурсів;
- уміння визначати фінансові результати діяльності суб'єкта підприємництва та розподіляти його чистий прибуток;
- уміння нараховувати податки і збори та оформляти податкову звітність;
- уміння здійснювати нормування оборотних коштів та визначати джерела формування оборотних активів;
- уміння розраховувати показники стану й ефективності використання

- основних і оборотних активів суб'єкта підприємництва;
- уміння визначати потребу в банківських кредитах та оцінювати кредитоспроможність позичальника;
- уміння проводити розрахунки вартості кредитів;
- уміння складати фінансові плани діяльності суб'єкта підприємництва;
- уміння проводити оцінку фінансового стану суб'єкта підприємництва;
- уміння аналізувати причини кризи, сильні й слабкі сторони діяльності суб'єкта підприємництва;
- уміння оцінювати санаційну спроможність, складати й узгоджувати план фінансової санації суб'єкта підприємництва;
- уміння розробляти заходи фінансового оздоровлення боржника;
- уміння виконувати фінансову роботу в бюджетних і фінансово - кредитних установах.

Рекомендована структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на підприємствах різних галузей національної економіки та у фінансово-кредитних і бюджетних установах наведена у табл. 2.6 – табл. 2.13.

Таблиця 2.6

Структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на базі банківської установи

Зміст практики	Кількість годин
1. Загальна характеристика та організаційна структура банківської установи	12
2. Оцінка основних фінансових показників діяльності банку	12
3. Організація розрахункових операцій підприємств банківською установою	12
4. Касові операції банку	12
5. Кредитування підприємств банківською установою	12
6. Надання депозитних послуг банком	12
7. Організація розрахунків платіжними картками	12
8. Надання інших банківських послуг підприємствам	12
9. Індивідуальне завдання	24
Разом	120

Таблиця 2.7

Структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на базі кредитної спілки

Зміст практики	Кількість годин
1. Загальна характеристика та організаційна структура кредитної спілки	14
2. Оцінка основних фінансових показників діяльності кредитної спілки	14
3. Характеристика рахунків, що відкриваються кредитною спілкою	14
4. Касові операції кредитної спілки	14
5. Кредитування кредитною спілкою	14
6. Надання депозитних послуг кредитною спілкою	14
7. Надання інших фінансових послуг кредитною спілкою	14
8. Індивідуальне завдання	22
Разом	120

Таблиця 2.8

Структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на базі управління (відділення) Державної казначейської служби України

Зміст практики	Кількість годин
1. Загальна характеристика та організаційна структура управління (відділення) ДКС України	10
2. Порядок відкриття рахунків та проведення операцій на них	10
3. Технічне забезпечення здійснення платежів	10
4. Механізм взаємовідносин користувачів коштів з казначейською системою	10
5. Касове виконання Державного бюджету за доходами	10
6. Казначейське виконання Державного бюджету за видатками	10
7. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів	10
8. Казначейське обслуговування позабюджетних фондів	10
9. Організація бухгалтерського обліку в управлінні (відділенні) ДКС України	10
10. Звітність про виконання бюджету управлінням (відділенням) ДКС України	10
11. Індивідуальне завдання	20
Разом	120

Таблиця 2.9

Структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на базі підприємств різних галузей національної економіки

Зміст практики	Кількість годин
1. Фінансова робота на підприємстві та характеристика відділів, що її виконують	10
2. Грошові розрахунки підприємства	10
3. Грошові надходження, формування і розподіл прибутку підприємства	10
4. Оборотні активи та джерела їх формування	10
5. Фінансове забезпечення формування та відтворення основних засобів	10
6. Оподаткування підприємства	10
7. Кредитування підприємства	10
8. Оцінка фінансового стану підприємства	10
9. Фінансове планування на підприємстві	10
10. Фінансова санація та банкрутство підприємства	10
11. Індивідуальне завдання	20
Разом	120

Таблиця 2.10

Структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на базі органів Державної фіскальної служби України

Зміст практики	Кількість годин
1. Загальна характеристика та організаційна структура органу ДФС України	18
2. Механізм обліку платників податків та порядок їх зняття з обліку	18
3. Організація прийому податкової звітності від підприємств (організацій, установ)	18
4. Організація контролю за своєчасністю сплати податків і зборів	18
5. Здійснення документальних перевірок суб'єктів підприємництва	18
6. Фінансування органу ДФК України та контроль за виконанням кошторису	18
7. Індивідуальне завдання	12
Разом	120

Таблиця 2.11

Структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на базі бюджетної установи

Зміст практики	Кількість годин
1. Загальна характеристика та організаційна структура бюджетної установи.	12
2. Оцінка основних фінансових показників бюджетної установи	12
3. Кошторис доходів і видатків бюджетної установи	12
4. Організація бухгалтерського обліку бюджетної установи	12
5. Механізм отримання коштів для забезпечення поточної діяльності бюджетної установи	12
6. Механізм здійснення розрахунків за товари, роботи, послуги	12
7. Касові видатки бюджетної установи: процедура їх здійснення	12
8. Механізм взаємовідносин бюджетної установи з підприємствами, установами та організаціями	12
9. Звітність бюджетної установи про виконання покладених на неї функцій	12
10. Індивідуальне завдання	12
Разом	120

Таблиця 2.12

Структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на базі страхової компанії

Зміст практики	Кількість годин
1. Загальна характеристика та організаційна структура страхової компанії	12
2. Оцінка основних фінансових показників діяльності страхової компанії	12
3. Організація страхової діяльності	12
4. Механізм надання страхових послуг компаніїю	12
5. Механізм страхування кредитних і фінансових ризиків	12
6. Умови та процедура перестраховування	12
7. Порядок виплати страхового відшкодування при виникненні страхового випадку	12
8. Зміст, принципи та методичні підходи оцінки вартості майна страховою компанією	12
9. Організація фінансового планування та прогнозування в страховій компанії	12
10. Індивідуальне завдання	12
Разом	120

Таблиця 2.13

Структура (тематичний план) виробничої практики (технологічної по спеціальності) на базі Пенсійного фонду

Зміст практики	Кількість годин
1. Загальна характеристика та організаційна структура Фонду	10
2. Організація роботи та функції фінансового відділу Фонду	10
3. Оцінка основних фінансових показників Фонду	10
4. Кошторис доходів і видатків Фонду	10
5. Механізм отримання коштів для забезпечення поточної діяльності Фонду	10
6. Механізм здійснення розрахунків за товари, роботи, послуги	10
7. Механізм взаємовідносин Фонду з підприємствами та фізичними особами-підприємцями	10
8. Організація прийому звітності до Фонду	10
9. Організація контролю за правильністю нарахування та своєчасністю сплати внесків	10
10. Звітність фонду про виконання покладених на нього функцій	10
11. Індивідуальне завдання	20
Разом	120

2.4. Виробнича практика (комплексна з фаху)

Мета і завдання практики

Метою проходження практики є поглиблення, узагальнення і вдосконалення набутих здобувачем вищої освіти знань у вищому навчальному закладі з фінансів, банківської справи та страхування; оволодіння професійним досвідом, компетентностями з основних фахових дисциплін; виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в реальних умовах функціонування суб'єкта підприємництва.

Завдання виробничої практики (комплексної з фаху):

- вивчення організаційної структури суб'єкта підприємництва та з'ясування місця й значення в ній фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу);
- ознайомлення зі структурою фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу) бази практики;
- набуття досвіду здійснення фінансово-економічної характеристики суб'єкта підприємництва;
- закріплення практичних навичок із фаху на базі конкретного суб'єкта підприємництва;
- формування фахових здібностей здобувачів вищої освіти на базі одержаних у вищому навчальному закладі теоретичних знань;
- збір матеріалу для виконання індивідуального завдання та самостійної роботи здобувача вищої освіти;
- закріплення навичок підготовки наукових доповідей.

Фахові компетентності, які набуває здобувач вищої освіти:

- практичні навички нарахування податків і зборів, нормування оборотних коштів та фінансового забезпечення відтворення основних засобів;
- практичні навички з фінансування та інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва;
- практичні навички з фінансового планування та здійснення підприємством зовнішньоекономічної діяльності;
- практичні навички виконання фінансової роботи у бюджетних і фінансово-кредитних установах.
- практичні навички оцінки основних фінансових показників діяльності банку;
- практичні навички організації розрахункових операцій підприємств банківською установою;
- практичні навички ведення касові операції банку;
- практичні навички кредитування підприємств банківською установою;
- практичні навички надання депозитних послуг банком;
- практичні навички організації розрахунків платіжними картками;
- практичні навички надання інших банківських послуг підприємствам.

Програмні результати практики:

- уміння нараховувати податки і збори та оформляти податкову звітність;

- уміння здійснювати нормування оборотних коштів та визначати джерела формування оборотних активів;
- уміння аналізувати склад, структуру та розраховувати показники стану й ефективності використання основних і оборотних активів суб'єкта підприємництва;
- уміння визначати фінансові результати, чистий рух грошових коштів суб'єкта підприємництва;
- уміння аналізувати точку беззбитковості підприємства;
- уміння аналізувати джерела фінансування, зміни у власному капіталі суб'єкта підприємництва та розподіляти його чистий прибуток;
- уміння визначати потребу в кредитах та оцінювати кредитоспроможність позичальника;
- уміння обирати форму фінансування суб'єкта підприємництва на основі оцінювання ефективності формування капіталу із внутрішніх і зовнішніх джерел;
- уміння оцінювати ефективність реальних і фінансових інвестицій;
- уміння відображати вартість фінансових інвестицій у фінансовій звітності суб'єкта підприємництва;
- уміння нараховувати й оподатковувати дивіденди, визначати ефективність дивідендної політики суб'єктів підприємництва;
- уміння проводити аналіз фінансового стану, прогнозувати показники діяльності та складати фінансові плани суб'єкта підприємництва;
- уміння виконувати фінансову роботу у сфері зовнішньоекономічної діяльності суб'єкта підприємництва;
- уміння виконувати фінансову роботу в бюджетних і фінансово - кредитних установах.
- уміння оцінювати основні фінансові показники діяльності банку;
- уміння організовувати розрахункові операції підприємств банківською установою;
- уміння проводити касові операції банку;
- уміння проводити кредитування підприємств банківською установою;
- уміння надавати депозитні послуги банком;
- уміння організовувати розрахунки платіжними картками;
- уміння надавати інші банківські послуги підприємствам.

Рекомендована структура (тематичний план) виробничої практики (комплексної з фаху) наведена у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Структура (тематичний план) виробничої практики (комплексної з фаху)

Зміст практики	Кількість годин
1. Загальна характеристика та організаційна структура суб'єкта підприємництва	30
2. Фінансово-економічна характеристика суб'єкта господарювання	30
3. Практичні аспекти фахових дисциплін у фінансовій діяльності суб'єкта підприємництва	30
4. Індивідуальне завдання	30
Разом	120

3. ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Після закінчення терміну практики в установленій наказом ректора ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка» строк здобувачі вищої освіти звітують про її результати перед відповідальною кафедрою.

Форма контролю з навчальних практик («Вступ до фаху», «Фінанси») та виробничих практик (технологічної по спеціальності й комплексної з фаху) – диференційований залік.

Формою звітності здобувача вищої освіти за навчальну практику є щоденник встановленої форми, який ведеться під час практики й систематично перевіряється керівником практики. Для ширшого висвітлення змісту навчальної практики здобувач вищої освіти крім такого щоденника може додатково вести щоденник у довільній формі із зазначенням дати й обсягу виконаних робіт. Після закінчення навчальної практики здобувачі вищої освіти здають щоденники викладачу-керівнику практики.

Форма звітності здобувача вищої освіти за виробничу практику – це подання письмового звіту й щоденника. Здобувач вищої освіти складає звіт з виробничої практики відповідно до її структури (тематичного плану) безпосередньо під час проходження практики. В щоденнику практики згідно з термінами практики зазначаються дати прибуття на підприємство (в організацію, установу) й вибуття з підприємства (організації, установи) здобувача вищої освіти, які завіряються підписом керівника практики від бази практики та печаткою; мають бути заповнені календарний графік проходження практики, що складається на основі структури (тематичного плану) практики, загальні відомості про базу практики, господарсько-виробнича характеристика бази практики, робочі записи під час практики. Допускається зміна окремих питань тематичного плану практики, послідовності їх розкриття і кількості відведених на них годин (із урахуванням специфіки діяльності бази практики) за умови попереднього погодження таких змін із керівником практики від кафедри. Календарний графік проходження практики підписується керівниками практики від кафедри та від підприємства (організації, установи) й завіряється печаткою бази практики. Записи у щоденнику мають бути за всі дні проходження практики з фіксацією робіт, які виконував здобувач вищої освіти. В останній день практики керівник практики від підприємства (організації, установи) дає відгук-характеристику, в якому може вказувати рекомендовану оцінку (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) за проходження здобувачем вищої освіти практики, завіривши його підписом і печаткою.

Звіт разом із належно оформленим щоденником виробничої практики у визначені строки подається на кафедру фінансів і кредиту для реєстрації, після чого передається на рецензування викладачу – керівнику практики від кафедри. Після можливого доопрацювання здобувачем вищої освіти та остаточного погодження змісту звіту з викладачем, керівником практики від кафедри, звіт з практики допускається до захисту.

Супровідні документи з виробничої практики (повідомлення, договір про проведення практики здобувачів вищої освіти вищого навчального закладу)

надаються здобувачами вищої освіти координатору з практичної підготовки по спеціальності до реєстрації звіту на кафедрі.

Звіти й щоденники з практик зберігаються на відповідальній кафедрі протягом трьох років у викладача-керівника практики або, в разі їх передачі актом передачі на зберігання, – у матеріально-відповідальній особи кафедри.

Методами контролю проходження здобувачами вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр» є:

- навчальних практик («Вступ до фаху», «Фінанси») – оцінювання викладачем, керівником практики від кафедри, виконання програми практики й ведення щоденника практики, а в разі необхідності – проведення зі здобувачем вищої освіти співбесіди;
- виробничих практик (технологічної по спеціальності, комплексної з фаху) – оцінювання викладачем, керівником практики від кафедри, виконання програми й оформлення результатів практики та роботи здобувача вищої освіти на практиці, захист звіту з практики у комісії, призначеній наказом ректора ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка».

Під час захисту звітів з виробничої практики здобувачі вищої освіти мають показати теоретичні й практичні знання, довести обґрунтованість і доцільність своїх пропозицій з питань тематичного плану практики.

Результати проходження здобувачем вищої освіти практики оцінюються за 100-бальною шкалою, 4-бальною шкалою і Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС). Чинні нормативні документи в сфері вищої освіти передбачають наступний варіант узгодження між зазначеними підходами до оцінювання та характеристику окремих позицій оцінювання (табл. 3.1).

Оцінка за навчальну практику включає:

- оцінку за проходження практики (виконання програми практики);
- оцінку за ведення щоденника;
- оцінку за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти (у разі необхідності).

Таблиця 3.1

Довідник з розподілу оцінок

Оцінка (за національною шкалою) /	Мін. бал	Макс. бал
1	2	3
Національна диференційована шкала / National differentiated grade		
Відмінно / Excellent	90	100
Дуже добре / Very good	80	89
Добре / Good	65	79
Задовільно / Satisfactory	55	64
Достатньо / Enough	50	54
Незадовільно / Fail	35	49
Неприйнятно / Unacceptable	1	34
Національна недиференційована шкала / National undifferentiated grade		
Зараховано / Passed	50	100
Не зараховано / Fail	0	49

1	2	3
Шкала ЄКТС / ECTS grade		
A	90	100
B	80	89
C	65	79
D	55	64
E	50	54
FX	35	49
F	1	34

Діапазон розподілу балів оцінки навчальної практики з урахуванням ступеня виконання її програми, якості ведення щоденника, співбесіди (за необхідності), що дає змогу виявити обсяг теоретичних знань, первинних професійних умінь і навичок, отриманих здобувачем вищої освіти під час проходження практики, сумлінність його ставлення до виконання програми практики, наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розподіл балів оцінки за навчальну практику здобувача вищої освіти денної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр»

Параметр оцінки (рекомендований діапазон оцінки в балах)	Результат оцінювання
Проходження практики (виконання програми практики) (0–50)	
Ведення щоденника практики (0–30)	
Співбесіда (за необхідності) (0–20)	
за 100-бальною шкалою за 4-бальною шкалою рейтинг ЄКТС	

Оцінка за виробничу практику включає: оцінку за проходження практики (виконання програми практики); оцінку за оформлення результатів практики (звіту, щоденника й супровідних документів); оцінку роботи здобувача вищої освіти на практиці; оцінку засвоєння програми практики (за захист звіту).

Діапазон розподілу балів оцінки виробничої практики з урахуванням змісту й оформлення звіту та щоденника, повноти заповнення супровідних документів, змісту відгуків керівників практики від бази практики й кафедри, процедури захисту, що дає змогу виявити обсяг практичних умінь і навичок, отриманих здобувачем вищої освіти під час проходження практики, сумлінність його ставлення до виконання програми практики, наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Розподіл балів оцінки за виробничу практику здобувача вищої освіти денної форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ступеня вищої освіти «Бакалавр»

Параметр оцінки (рекомендований діапазон оцінки в балах)	Результат оцінювання
Проходження практики (виконання програми практики) (0–45)	
Оформлення результатів практики (звіту, щоденника й супровідних документів) (0–15)	
Оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці (0–10)	
Засвоєння програми практики (захист звіту) (0–30)	
за 100-бальною шкалою за 4-бальною шкалою рейтинг ЄКТС	

Перелік параметрів оцінювання проходження практики та відповідний діапазон розподілу балів доводиться до відома здобувачів вищої освіти перед початком практики.

У випадку, якщо після оцінювання виконання програми виробничої практики, оформлення її результатів та врахування оцінки роботи здобувача вищої освіти на практиці загальна оцінка становить менше 30 балів, здобувач вищої освіти не допускається до захисту звіту з виробничої практики.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин, відраховується з ВНЗ МТУ «Миколаївська політехніка».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вовчак О. Д. Страхові послуги : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Д. Вовчак, О. І. Завійська. – Львів : Компакт- ЛВ, 2005. – 656 с.
2. Козьменко О. В. Страхування і страховий ринок : термінологія, законодавство і динаміка розвитку : монографія / О.В. Козьменко. – Суми : Ділові перспективи, 2006. – 68 с.
3. Меренгс Е. Лізинг в Україні / Е. Меренгс // Лізинг в Україні. – 2006. – № 1. – С.1–4.
4. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. – Київ : Знання, 2010. – 532 с.
5. Смоляк В. А. Страхування : навч. посіб. / В. А. Смоляк, Є. Ю. Кузькін. – Харків : ІНЖЕК, 2007. – 272 с.
6. Страхування : підручник / під. ред. В.Д. Базилевича. – Київ : Знання, 2008. – 1019 с.
7. Страхування: теорія та практика : навч. посіб. / за ред. д.е.н., проф. Н. М. Внукової. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.
8. Технологія лізингу : монографія / Н. Рязанова, Р. Іваненко, В. Різник [та ін.] ; за ред. Г. Т. Сенькович. – Київ : ЦНТ "Гопак", 2010. – 320 с.
9. Все про ломбарди України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lombard.org.ua>.
10. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>
11. Інтернет журнал зі страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forINSURER.com>.
12. Інформаційний портал Всеукраїнської Асоціації ломбардів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lombard.org.ua>.
13. Інформаційний портал Національної асоціації кредитних спілок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unascu.org.ua>.
14. Інформаційно-аналітичний портал "Лізинг в Україні" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leasinginukraine.com>.
15. Методичні рекомендації щодо порядку складання приміток до фінансової звітності банків України : Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2015 р. № 965 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
16. Офіційний Веб-сайт Ліги страхових організацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uainsur.com>.
17. Офіційний Веб-сайт Національної Асоціації Недержавних пенсійних фондів та Адміністраторів недержавних пенсійних фондів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.narfa.ukrnet.biz>.
18. Офіційний Веб-сайт Української Асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua>.
19. Офіційний сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.
20. Офіційний сайт Українського об'єднання лізингодавців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.leasing.org.ua>.

20. Офіційний сайт Української асоціації інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua>.
21. Офіційні Веб-сайти компаній з управління активами та інвестиційних компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prostobank.ua>
22. Офіційні Веб-сайти кредитних спілок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://organizations.finance.ua>
23. Офіційні Веб-сайти лізингових компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://investing.org.ua>.
24. Портал кращих інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kya.com.ua>.
25. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова НБУ від № 368 28.08.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
26. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: Постанова Правління Національного банку України від 24.10.2011 р. № 373 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
27. Про затвердження Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами) : Розпорядження ДКЦПФРУ від № 341 26.05.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://zakon.nau.ua>.
28. Про затвердження Переліку внутрішніх положень та процедур кредитної спілки : Розпорядження Держфінпослуг № 116 від 11.11.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
29. Про затвердження Положення про здійснення компанією з управління активами ІСІ професійної діяльності з управління активами ІСІ : Рішення ДКЦПФРУ від № 13 11.01.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
30. Про затвердження Положення про порядок визначення вартості чистих активів інститутів спільного інвестування (пайових та корпоративних інвестиційних фондів) : Рішення ДКЦПФРУ від №201 02.07.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
31. Про затвердження Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами : Розпорядження Держфінпослуг № 3981 від 26.04.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
32. Про затвердження Положення про порядок складання, формування та подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 674 від 27.10.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
33. Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків : Постанова Правління Національного банку України від № 279 06.07.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon1.rada.gov.ua>

34. Про затвердження Положення про склад та структуру активів інституту спільного інвестування : Рішення ДКЦПФРУ №12 від 11.01.2002. р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
35. Про затвердження Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16 січня 2004 року № 7 (із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, від 17 грудня 2015 року № 3201) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>
36. Про затвердження Порядку обчислення та обліку прибутку (збитку) від інвестування активів недержавного пенсійного фонду : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України №424 від 02.04.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
37. Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг України № 39 від 03.02.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
38. Про затвердження Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України : Розпорядження Держфінпослуг № 177 від 25.12.2003 р. (із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, від 17 грудня 2015 року № 3201) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
39. Про затвердження Порядку складання та подання звітності ломбардами до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України: Розпорядження Держфінпослуг № 2740 від 04.11.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
40. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг України від № 3755 17.03.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz>.
41. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) : Закон України від № 2299-III 15.03.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/>
42. Про кредитні спілки : Закон України № 2908-III від 20.12.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
43. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1057-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
44. Про страхування : Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996 р.

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
45. Про фінансовий лізинг : Закон України 723/97-ВР від 16.12.1997 р.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
46. Страхування України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ukrstrahovanie.com.ua>.
47. Україна Лізинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ukrleasing.info>.